

İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE DEĞİŞEN BİRŞEY YOK

Çalışma yaşamı sadece işçi sağlığı ve güvenliği yönünden değil, her yönüyle sermaye çıkarına hizmet eden kurullarla düzenlenmiş durumda. AKP iktidarında mevzuatta sermaye lehine yapılan düzenlemelerle bu durum daha da pekiştirildi. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işçi sağlığı ve iş güvenliği Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB) olarak adlandırılan “taşeron”a devredildi.

Gün geçmiyor ki; Yüksekten düşme, elektrik akımına kapılma, zehirlenme, boğulma, grizu patlaması, göçük, koruyucusuz makinalara uzvun kaptırılması sonucu can kaybı haberi ile uyanmayalım. Her gün en az 5 canı iş cinayetlerinde yitiriyoruz.

Çalışma yaşamı sadece işçi sağlığı ve güvenliği yönünden değil, her yönüyle sermaye çıkarına hizmet eden kurullarla düzenlenmiş durumda. AKP iktidarında mevzuatta yapılan düzenlemelerle sermaye çıkarı daha da pekiştirildi. Önce 1475 sayılı İş Kanunu yerine 4857 sayılı İş Kanunu kabul edildi. Daha sonra 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, ardından da 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu yürürlüğe konuldu.

4857 sayılı İş Kanunu ile esnek, uzun süreli çalışma, taşeron çalışması, ödünç işçilik kuralları esas kurallar haline getirildi.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile çalışanların sosyal güvenlik alanında elde ettikleri birçok hak ellerinden alındı.

6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ile 1980 darbesinden sonra kabul edilen 2821 ve 2822 sayılı Kanunlarda yer alan işkolu, işyeri, işletme barajları, yetki itirazları, grev hakkının kullanımına getirilen yasaklar sürdürüldü.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işçi sağlığı ve iş güvenliği Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB) olarak adlandırılan “taşeron” a devredildi. Yasa TBMM’de kabul edildikten sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca ülkenin her yerinde düzenlenen tanıtım etkinliklerinde yasanın tüm çalışanları kapsayacağı, önleyici yaklaşımı içerdiği, kazaları önleyeceği anlatıldı. Gelineen noktada görüyoruz ki; kazalar, kaza sıklık hızı, kaza ağırlık oranı azalmak yerine arttı. SGK İstatistiklerine göre 2012 yılında iş kazası sonucu ölüm sayısı 736 iken, 2023 yılında 1966 oldu. 2012 yılında iş kazası sıklık hızı (her 100 çalışandan iş kazasına uğrayan sigortalı sayısı) 0,55 iken 2023 yılında 3,18 oldu, 2012 yılında iş kazası ağırlık oranı (Çalışılan her 100 saatte kaybedilen iş saati) 0,32 iken 2023 yılında 0,45 oldu. AKP iktidarında en az 33.000, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun kabulünden sonra en az en az 20.000 emekçi iş kazalarında can verdi.

Meslek hastalıkları ise tespit edilmiyor. SGK istatistiklerinde, 1990’lı yıllarda her yıl meslek hastalığı sonucu en az 150 emekçinin can verdiği bilgisi yer alırken, son olarak açıklanan 2023 yılı istatistiklerinde meslek hastalığı sonucu ölüm tespit edilemedi. Oysa Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre iş kazası sonucu bir ölüm olayı meydana gelmişse meslek hastalığı sonucu beş ölüm olmaktadır.

Ülkemizde, en az 150 yıldır işçi sağlığı ve güvenliği olarak ifade edilen kavramı, AKP iktidarı, 4857 sayılı İş Kanunu ile iş sağlığı ve güvenliği kavramına dönüştürdü. TMMOB 40. Olağan Genel Kurulunda, alınan kararlardan birisi de,

“TMMOB; 4857 sayılı İş Yasası’ndan farklı olarak “İş Sağlığı ve İş Güvenliği” adlandırmasını “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” olarak değiştirilmesini yasama organına önerir” kararı idi. TMMOB Kadroları arasında bile halen İş Sağlığı Güvenliği kavramının yaygın olarak kullanıldığına rastlamaktayız. Mademki kast edilen bir işin gerçekleştirilmesi sırasında o işi yapan kişilerin sağlıklarını korumak, güvenliklerini sağlamaktır. Öyleyse, İşçi Sağlığı ve Güvenliği kavramı kullanılmalıdır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda ve öğretilerde “işyerlerinde İSİG’ in sağlanması işveren yükümlülüğü” olarak belirtilmesine rağmen ikincil mevzuat ile uygulamada iş güvenliği uzmanı yükümlülüğümü gibi davranılmaktadır.

İşyerlerinin %85’i iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi hizmetini ticari kuruluş olan OSGB’lerden almaktadır. OSGB ile hizmet verilen işyeri arasındaki ilişkide ağırlıklı olarak hizmetin niteliğinden çok, fiyatı öncelikli olmaktadır. Hatta işyerlerinin, uzman ve hekimlerin önerilerini yerine getirmek yerine uzman ve hekimin değiştirilmesini OSGB’lerden istemesi yaygın bir uygulama olarak görülmektedir.

İşçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında görevleri olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kazaları, ölümleri seyretmekte, işyerlerini denetlememekte, ceza uygulamamaktadır. Kaza meydana geldiğinde de işverenlerden hesap sorulmamaktadır.

AKP iktidarı ile tüm alanlarda olduğu gibi işçi sağlığı ve güvenliği alanında da mühendislik, bilim, teknik, TMMOB, Odalar yok sayıldı, işyerlerinde iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilen mühendis, mimar, şehir planlarının eğitimi, belgelendirilmeleri, denetiminde saf dışı edildi.

İşyerlerinde İSİG gerekliliklerinin yerine getirilmesi konusunda öneri getirme ve denetiminde işçiler, sendikalar yok sayıldı.

Her iş kazası için mutlaka bir teknik neden söylenebilir. Ancak kazaya yol açan teknik gerekliliklerini yerine getirilmemek, yaşam hakkını yok saymak, ölümlere razı olmak politik tavidir.

Kazaların, ölümlerin önlenmesi için;

1- Öncelikle; İSİG ile ilgili politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim, diğer sosyal tarafların görüşleri önemsemeden tek başına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından yapılmaktadır. Ancak mevcut durum gösteriyor ki doğru kararlar alınmamakta, istenen uygulamalar hayata geçirilememektedir. ÇSGB’nin bu konularda tek yetkili olması ölümlerin, sakat kalmaların başlıca nedenleri arasındadır. Sendikalar, Üniversiteler, TMMOB, TTB, ÇSGB ve Sağlık Bakanlığının katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir enstitü/kurul oluşturulmalıdır. Enstitü/kurul, politika, mevzuat oluşturan, kararlar alan, iş yerlerini denetleyen, iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve sağlık personelinin eğitimlerini veren, sicillerini tutan yetkilere sahip bir yapıda olmalıdır.

2- Esnek çalışmayı, işveren çıkarlarını esas alan 4857 sayılı İş Kanunu, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu başta olmak üzere çalışma yaşamı ve sağlığa ilişkin tüm mevzuat iptal edilerek, yeni ve çalışanlar lehine bir mevzuat, oluşturulacak olan Ulusal İşçi Sağlığı Güvenliği Enstitüsü/Kurul önerileri doğrultusunda hazırlanmalıdır. Yapılan düzenlemede Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmanın her çalışanın hakkı olduğu, İSİG’in sağlanmasının öncelikle devletin ve işverenin görevi olduğu benimsenmelidir. İSİG hizmetlerinin piyasalaştırılması, yaşanan sorunların temel kaynaklarındandır. Yapılacak düzenlemelerde, iş yerlerine verilecek İSİG hizmetleri, bir kamu hizmeti olarak ele alınmalıdır.

3- Sendikalar, örgütlü olduğu ya da olmadığı işkolundaki tüm işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda denetim yapabilmelidir.

4- Ölümlü kaza olan işyerlerinde, TMMOB, Sendikaların içerisinde bulunduğu ekip tarafından kazanın nedeni olarak belirlenen teknik eksiklik giderilinceye kadar iş durdurulmalıdır.

5- İş güvenliği uzmanı eğitimleri ve denetimi TMMOB’ye bağlı odalar tarafından yerine getirilmelidir.

Bedri TEKİN

TMMOB İşçi Sağlığı Güvenliği Çalışma Grubu Başkanı